

Ateş kes mi? - 2

<http://www.1news.com.tr/yazarlar/20110517030447573.html>

Araz Aslanlı

Azərbaycan ilə Ermənistan arasındakı çatışmaların sona erdirilməsinə yönəlik sonrakı ilk ciddi girişimlər İran`dan gəldi.

24 Şubat 1992`de İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Velayeti, tərəflər arasında arabuluculuq yapma amacıyla bölgəyə bir ziyarət gerçəkəştirdi. Tərəflər arasında atəşkes için temel konularda uzlaşmaya çalışılırken Ermənistan tərəfi Hocalı Soykırımını`nı gerçəkəştirmişdir. İran`ın bir sonrakı benzer girişimi de atəşkes açıısından başarısızlıqla sonuçlanmışdır. Nisan 1992 sonuna doğru İran`ın arabuluculuq girişimleri de artmış ve 7 Mayıs 1992`de, Tahran`da Azərbaycan Devlet Başkanı Vekili Yagub Memmedov, Ermənistan Devlet Başkanı Levon Ter-Petrosyan və İran Cumhurbaşkanı Haşimi Rafsancani arasında sorunun çözümlünə yönəlik görüşmə gerçəkəştirilmişdir. Görüşmə sonucunda Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sekiz maddeden oluşun bir anlaşma imzalanmışdır. Ama anlaşma imzalandıktan sadəcə iki gün sonra 8 Mayıs 1992`de Ermənistan ordusu bölgənin anahtarı konumundakı Şuşa`yı, 17 Mayıs 1992`de isə bölgəyə Ermənistan`a bağlayan Laçın`ı işğal etmişdir. Bu da İran`ın arabuluculuq və Ermənistan`ın barış konusundakı tutumunun "samimiliği" konusunda sorular ortaya çıkarmış ve bir barış girişiminin de sonuçsuz kalmasına neden olmuşdur.

Haziran 1992`de AGİT çerçevesinde yoğunlaşun arabuluculuq və atəşkes girişimleri Ermənistan`ın yeni koşullar ileri sürməsi üzərinə yinə yarım kalmışdır. Şöyle ki, Ermənistan temsilcilerinin barış görüşmelerinə eski DKÖB coğrafyasında yaşayan Ermenilerin resmi sıfatla katılmalarını istemesi və aksi taktirde toplantılara katılmayacaklarını söylemesi, 29 Haziran-7 Temmuz arasında yapılacak olan Roma görüşmelerinin 3. turundan ve 15 Temmuzda yapılması planlanan 4. turundan sonuç alınmasını engellemiş ve durum Roma

görüşmelerinin katılımcıları tarafından tepkiyle karşılanmışdır.

Çatışmaların şiddetlenerek devam etmesi uluslararası gözlemcileri yeniden arabuluculuk yapmaya itmiştir. 26 Ağustos 1992'de Kazakistan Devlet Başkanı Nazarbayev ateşkes ilan edilmesi için girişimde bulunmuştur. 27 Ağustos'da ise Minsk Grubu Başkanı Mario Rafaelli sırasıyla Azerbaycan'ı ve Ermenistan'ı ziyaret ederek ateşkes yapılması ve Minsk Konferansı için görüşmelere başlanması çağrısını yapmıştır. İlk sonuçlar Azerbaycan, Ermenistan ve Kazakistan Dışişleri Bakanları arasında 27 Ağustos 1992'de Alma-Ata Beyannamesi'nin imzalanmasıyla elde edilmiştir. Bu beyannamede öngörüldüğü üzere, 1 Eylül 1992'den itibaren ateşkes sağlanmıştır. 3 Eylül 1992'de taraflar Minsk Grubu'nun da çağrılarını uyararak bu belgeyi uygulamak için Ermenistan'ın sınırdaki İcevan rayonunda protokol imzalamıştır. 14-15 Eylül 1992 tarihlerinde üç taraflı çalışma grubu faaliyete geçmiştir. Fakat bu defa Ermenistan Alma-Ata Beyannamesi'ni reddetmiş ve Kazakistan'ın ikna çabaları da sonuçsuz kalmıştır.

Bir sonraki girişim Rusya'dan gelmiştir. 19 Eylül 1992'de Rusya'nın arabuluculuğuyla Soçi kentinde, Azerbaycan, Ermenistan, Rusya ve Gürcistan Savunma Bakanları 25 Eylül 1992'den itibaren ateşkesin sağlanması ve bir sıra başka konularda anlaşma imzalamıştır. Fakat bir yandan iki tarafın sürekli bir-birlerini ateşkesi ihlal etmekle suçlaması, diğer yandan Ermenistan'ın Azerbaycan içerisindeki eski DKÖB Ermenilerinin görüşmelere resmi sıfatla katılması gerektiği yönündeki ısrarları nedeniyle bu anlaşmaya da uyulmamıştır.

20 Şubat 1993'de Roma'da Azerbaycan, ABD, Ermenistan, Rusya, Ermenistan temsilcileri ve Minsk Konferansı Başkanı Rafaelli'nin katıldığı Roma görüşmeleri başlamıştır. Görüşmeler sonucunda taraflar ateşkesin tam olarak sağlanması ve Minsk Konferansının resmen açılması için anlaşmasalar da en azından ateşkesin sağlanması için bölgeye gözlemcilerin gelmesi konusunda uzlaşmaya varılmıştır.

Fakat, 27 Mart 1993'de Ermenistan tarafından, Ermenistan'la Azerbaycan'ın eski DKÖB'ni bağlayan koridorlardan birisi olan Kelbecer rayonuna yönelik saldırı başlatılmıştır. Bu saldırılar 27 Mart-3 Nisan 1993 tarihleri arasında devam etmiştir. Azerbaycan Devlet

Qafqaz Beynəlxalq Münasibətlər
və Strateji Araşdırmalar Mərkəzi
QAFSAM
Caucasian Center for International
Relations and Strategic Studies

Başkanlığı 6 Nisan 1993'te, 3 Nisan 1993'ten itibaren rayonun tamamen Ermeni güçleri tarafından işgal edildiğini resmi olarak açıklamıştır. Saldırı sonucunda rayon nüfusunun bir kısmı öldürülmüş, geri kalanlarsa mülteci durumuna düşürülmüştür. Azerbaycan tarafı bu işgal sırasında Ermenistan tarafının Rus askeri birliklerinden yardım gördüğünü ifade etmiştir. Konu BM Güvenlik Konseyi'nin 822 sayılı kararına da konu olmuş ve işgal kınanarak biran evvel işgale son verilmesi istenmiştir...

Devam edecek